

встановлюючи нові відносини між спогляданням і використанням мистецького твору [1, 48]. У постмодернізмі текст-особистість це одночасно і автор, і читач-інтерпретатор. Текст виступає простором людської свободи.

У теоретичному мікрокосмі У. Еко віднаходимо як цілий конгломерат цікавих ідей та концепцій, так і відлуння голосів багатьох теоретиків-сучасників ХХ століття, що засвідчує відкритість мислинневого світу автора та його творчу інтерпретаційну свободу.

Список використаної літератури:

1. Бензюк О. О. «Відкрита інтерпретація»: до постановки проблеми / Бензюк Олександр Олександрович // Міжнародний вісник : культурологія, філологія, музикознавство. – К. : Міленіум, 2015. – Вип. II (5). – 238 с.
2. Варениця О. П. Постмодерністський дискурс: радикальні спроби оновлення філософії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : 09.00.05 / Ольга Петрівна Варениця. – К., 2002 – 12 с.
3. Еко У. З нотаток до роману «Ім'я троянди» // Називати речі своїми іменами. – М.: «Наука», 1986. – С. 224-229.
4. Еко У. Реторика та ідеологія / Умберто Еко // Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької. – Львів: Літопис, 1996. – 498 с.
5. Скрипник К. Д. Умберто Эко. Парадоксы интерпретации / К. Д. Скрипник, Л. А. Штомпель, О. М. Штомпель. – М.: Издательский центр «МарТ», 2006. – 76 с.

Науковий керівник: к. філол. н., доцент Богданова І. В.

Я. В. Побиванець

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ЗОБРАЖЕННЯ ПЕРСОНАЖІВ У РОМАНІ «НЕ ТУРБУВАТИ» МЮРІЕЛ СПАРК

Творчість Мюріел Спарк займає значне місце у британській літературі ХХ ст. – початку ХХІ ст. Її творам притаманна блискуча сатира, письменниця тонко відмічає все, що стосується життя не тільки середнього класу, а й тих, хто носить звання «вищий клас». Мюріел Спарк – романіст, який сухо та іронічно, трохи відсторонено зображує своїх героїв та їхній світ та підкреслено об'єктивно репрезентує різноманітні побутові ситуації [1, 30].

Не винятком є роман «Не турбувати» з його чорним і дещо гірким гумором, в якому британська письменниця пропанує аналіз безпринципного світу, що живиться скандалами та сприймає смерть людини лише як ще одну чергову сенсацію. Багато в чому роман нагадує п'єсу – незначне дослідження емоцій, майже відсутній опис персонажів (окрім через діалоги), мінімальний опис дій необхідних для розвитку сюжету, а читач перетворюється на глядача телешоу, яке влаштовують слуги з заздальгідь розподіленими ролями.

Герої роману «Не турбувати» є органічною частиною щільного, густо замішаного побуту великого маєтку, який належить барону і баронесі. Головним персонажем роману є Лістер, дворецький маєтку, який впевнений в своїй ідеальності, обізнаний про все, що відбувається в житті барона та баронеси, для якого секрети слуг є частиною його обов'язків. На все він споглядає з висоти своєї обізнаності, неемоційно оцінюючи все, що відбувається навколо, прораховуючи всі можливі сценарії подій. Образ Лістера, його мораль, звички, мова – все взято зі сфери побутової конкретності і все надзвичайно правдоподібно – саме такий дворецький вимальовується в уяві пересічного читача. Але саме він є тим персонажем, завдяки якому цілком звичайна ситуація набуває таємничості [2, 337].

Надзвичайно яскравим і абсурдним є образ Елоїз – вагітної служниці, яка постійно шукає батька для своєї майбутньої дитини та з легкістю ставиться до того, що вона не знає хто є біологічним батьком її ненародженої дитини. Разом з персонажами, які її оточують, вона підбирає кандидатури та оцінює шанси інших бути батьком її дитини, втягуючи навіть барона і баронесу у цю гру. Разом з тим, виписуючи її образ, М. Спарк іронічно підкреслює сучасні шлюбні тенденції в суспільстві та переосмислення питання батьківства.

Традиційно М. Спарк поєднує трагічну інтонацію з іронічною, а її персонажі – реальні, психологічно конкретні, окреслені по типу певної соціальної групи. Усі герої настільки яскраво втілюють шаблони, які склалися в суспільстві щодо відносин між слугами та знаттю, їх образи настільки «чисті», що видаються абсурдними у своїй рафінованій чистоті. Та разом з тим кожен персонаж роману наділений тією особливою комбінацією душевних якостей, яка визначає їх людську неповторність, хоча вони і позбавлені внутрішнього руху, рефлексії. Їм не загрожують сумніви, вони не знають незадоволеності собою, їм немає чого досліджувати в своєму внутрішньому світі, тому що їх внутрішній світ повністю вичерпаний зовнішніми проявами. Герої роману не живуть, а перебувають в стані внутрішньої завершеності, наслідком і проявом якої є їх вчинки [2, 338].

Подія як основа сюжетної конструкції визначає творчість М. Спарк, починаючи з роману «Розрадники» і закінчуючи романом «Старші класи». З кожним твором, чи то романом, чи то новелою, М. Спарк використовує подію, як ще одного персонажа, який дозволяє читачеві повністю зануритися в світ, що зображується [1, 31].

Події у романі «Не турбувати» змушують читача постійно повертатися до діалогів між персонажами, в яких читач має знайти для себе пояснення їх вчинків, адже Мюріел Спарк досить стримано змальовує розвиток подій, з одного боку, надаючи читачеві відчуття максимальної реалістичності описуваних подій, а з іншого, підкреслюючи всю абсурдність ситуації.

До маєтку Клопштоків приїжджає секретар – Віктор Пассера, на вулиці, його чекають друзі. Ось як ставиться до їх присутності Лістер:

«... *Who were those people banging at the back door?*

– *The girls in the car. One of them's a masseuse....*

– *And the other?*

– *The other didn't say. I didn't ask.*

– *You did right. They don't come into the story»* [3, 51].

Дія роману розгортається в чітко обмежених просторових рамках, за межі яких дійові особи не можуть вийти. Читач має змогу спостерігати за подіями в замкнутому просторі великого маєтку, ординарно-стандартний інтер'єр якого нагадує читачу класичні вітальні, холи та бібліотеки Англії. Через цю обмеженість читач відчуває себе як у театрі, де декорації – це лише відображення ситуацій та подій. Нерухома, незмінна структура простору посилює абсурдність образів персонажів роману, адже з кожним новим інтер'єром маєтку вони видаються все більше схожими на картини та фарфорові фігурки, що прикрашають кімнати.

При всій однозначності, площинності цього маленького світу, позбавленого глибини, застиглого у своїй омертвілої статичності, його зображення парадоксально і внутрішньо діалогічно, як це властиво всякому парадоксу: буденне, усталене, само собою зрозуміле раптом виявляється протиприродним. Моральність персонажів показує їх власне ставленням до ситуацій і подій: служниця, яка не знає, хто батько її дитини і це є для персонажів роману предметом спортивного інтересу, як і для самої Елоїз, тому що їх хвилює тільки реакція журналістів на її вагітність; ставлення до хворого, якого тримають на даху; кількості коханців баронеси Клопшток, яких вона видає за своїх помічників:

«– *Pablo is the father, – Heloise declares....*

– *I wouldn't be so sure of that, – Lister says, – and neither would you.*

– *Well it isn't the Baron, – says Heloise.*

– *No, it isn't the Baron, – says Lister.*

– *It isn't the Baron, that's for sure, – says Eleanor.*

– *The poor late Baron, – says Heloise.*

– *Precisely, – says Lister. – He'll be turning up soon. In the Buick, I should imagine»* [3, 7].

Таким чином, парадоксальне і абсурдне у М. Спарк виростає з самої гущі буденного. Природа абсурду у романі «Не турбувати» полягає у зображенні хворобливої логіки буття, яка видає себе за норму. Моральні норми загальноприйнятого лише видимість, за якою ховається порожнеча. Причому ця порожнеча не заповнюється навіть емоціями. Мотивування вчинків

героїв роману «Не турбувати» не лежить в області почуттів, дріб'язковості чи лицемірства, вони роблять те, що диктує їм практична необхідність.

Список використаної літератури:

1. Себежко Е.С. Новеллистика Мюриэл Спарк . Научные доклады высшей школы / Е.С. Себежко // Филологические науки. – 1984. – № 2 – С. 30 – 35.
2. Шляпникова М. В. Позднее творчество Мюриэл Спарк / М.В. Шляпникова. // Русская и сопоставительная филология : Лингвокультурологический аспект. – Казань, 2004. – С. 336 – 341.
3. Spark M. Not to Disturb. – 1971. – Macmillan London LTD, Bristol.

Науковий керівник: к. філол. н., доцент Шуба Ю.В.

Я.В. Пономаренко

Черкасский национальный университет имени Богдана Хмельницкого

ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ ФОРМЫ ИРОНИИ В ТВОРЧЕСТВЕ Н. В. ГОГОЛЯ

История развития и становления языковой культуры славян немыслима без изучения творчества великого русского прозаика, драматурга, критика и публициста Н.В. Гоголя. «Имя Гоголя, – отмечает В.В. Виноградов, – вошло в круг имен величайших деятелей русской литературы и русской речевой культуры» [1, с. 16]. Особым реализмом и критическим изображением действительности эпохи XIX века пронизаны произведения Н.В. Гоголя, которые отличаются использованием национального русского языка во всем многообразии его проявлений, сближая язык художественной литературы с разговорной речью. «В образной семантике народных слов и прозвищ, в богатой оттенками и поражающей острыми сопоставлениями понятий синонимике народных выражений Гоголь старается открыть национально-русское понимание тех или иных предметов, качеств, свойств» [2, с. 56]. Наполненность произведений писателя разнообразной по окраске лексикой способствует формированию комических представлений об изображаемой действительности, среди которых особый пласт занимает ирония. Как равноправная форма комического ирония является феноменом культуры, свидетельством определенного уровня зрелости культуры [5, с. 8], выступает «отражением менталитета народа и имеет этнокультурную специфику» [4, с. 10].

Гоголевская ирония отличается особой экспрессией, переплетается с сатирой и юмором и зачастую носит скрытый характер, то есть является способом выражения неявной авторской оценки в произведении. Рассмотрим лексические средства актуализации иронии в повести Н.В. Гоголя «Старосветские помещики», в которой, рассказывая об «идеальной» жизни супружеской пары помещиков Афанасия Ивановича и Пульхерии Ивановны, писатель с иронией вскрывает все пустоты человеческого существования героев произведения.

Остановимся на анализе лексических единиц, получивших эмоционально-образную, ироническую окраску в небольших контекстах и придающих ироническую направленность всему произведению.

Скрытая оценка писателем главных героев повести раскрывается с помощью сравнения персонажей с героями античного мифа. Используемые имена собственные *Филемон* и *Бавкида* трактуются в мифологии как «неразлучная и любящая чета, незлобивая и радушная» [6], что указывает на чрезмерную доброту и неразлучность супружеской пары помещиков. Ср.: «Афанасий Иванович Товстогуб и жена его Пульхерия Ивановна Товстогубиха <...> Если бы я был живописец и хотел изобразить на полотне *Филемона* и *Бавкиду*, я бы никогда не избрал другого оригинала, кроме их» [3, с. 169].

Бесцельная жизнь главных персонажей, полная безмятежности и спокойствия, завуалирована автором в ироничном описании их жилья. Писатель использует ряд прилагательных с уменьшительно-ласкательным значением, образованных при помощи суффикса *-еньк*: *маленький*, *низенький*, *узенький*. По сути, такой является и вся жизнь героев, ограниченная только помещьем. Ср.: «Комнаты домика, в котором жили наши старички, были *маленькие*, *низенькие*, какие обыкновенно встречаются у старосветских людей» [3, с. 170]; «Стены комнат убраны были несколькими *картинами* и *картинками* в старинных